

Öka den lokala acceptansen för vindkraft genom lagstadgad kompensation till närboende

Dagens Industri den 11 september 2024

Kärnkraftens kostnader har under de senaste veckorna fått stor uppmärksamhet i samband med promemorian "Finansiering och riskdelning vid investeringar i ny kärnkraft". Eftersom förslagen som presenteras i första hand handlar om att föra över den finansiella risken på skattebetalarna är det omöjligt att på förhand veta precis hur stora kostnaderna kommer bli, inte minst eftersom utfallet beror på det framtida marknadspriset på el.

Men för enkelhetens skull kan vi anta att priset kommer att vara 60 öre/kWh, vilket var snittpriset år 2023 i prisområde 3 där alla nuvarande kärnkraftverk ligger. Då blir kostnaden enbart för prissäkringsmekanismen i förslaget 20 öre/kWh (dvs skillnaden mellan det föreslagna garantipriset på 80 öre och marknadspriset).

Samtidigt är investeringsintresset för landbaserad vindkraft - helt utan skattefinansiering - fortsatt starkt, och hämmas till stor del av lokalt motstånd till följd av de störningar som vindkraften medför.

I en ny forskningsartikel presenterar jag en modell för att beräkna ungefär hur stora kostnaderna skulle kunna vara för att kompensera de närboende. Detta så att alla hushåll som bor förhållandevis nära två eller flera vindkraftverk (som mest sex gånger vindkraftverkens totalhöjd) får en ersättning som ungefär motsvarar den totala elkostnaden för ett representativt småhus med elbaserad uppvärmning, nätkostnaden undantagen.

Ersättningen för hushåll som bor längre bort minskar sedan gradvis, och försvinner vid ett avstånd på tio gånger vindkraftverkens totalhöjd. För att uppskatta den verkliga kostnaden appliceras modellen sedan på detaljerade data över befintliga småhus och vindkraftverk i Sverige.

Att storleken på kompensationen har en så nära koppling till just till kostnaden för elkonsumention kan verka godtyckligt, men flera studier visar att det är just en sådan typ av ersättning som kan leda till ökad acceptans. I artikeln visar jag även att det totala värdet av framtida kompensationsbetalningar för de hushåll som blir mest påverkade motsvarar ungefär 20 procent av värdet av ett genomsnittligt småhus, vilket även är i linje med studier av vindkraftens negativa effekter på närliggande fastigheters värden.

Rent tekniskt utformas kompensationen som en rätt till värdet av en andel av produktionen från närliggande verk. En liknande kompensationsmekanism finns sedan många år i Danmark, och föreslås även i SOU:n "Värdet av vinden", där jag själv medverkade som expert. Beräkningarna visar att kompensationen i södra Sverige skulle uppgå till i genomsnitt två procent av värdet av produktionen i de befintliga verken, eller 1.2 öre/kWh vid ett elpris på 60 öre/kWh. Denna kostnad är trivial i

jämförelse med behovet av skattesubventioner för ny kärnkraft, och bör dessutom kunna bäras av vindkraftsägarna själva utan behov av några subventioner.

Naturligtvis är det svårt att veta hur stora kostnaderna skulle kunna bli för framtida verk, och hur mycket den lokala acceptansen faktiskt skulle öka om ett kompensationsystem infördes. Det är ändå slående hur enkelt och kostnadseffektivt det skulle vara att införa en reform som åtminstone har en god chans att på relativt kort tid öka investeringarna i ny kraftproduktion, till skillnad från de subventioner som nu föreslås för kärnkraften.

Kompensationen till kommunerna i regeringens senaste "kraftlyft" är i samma storleksordning som den kompensationsmekanism jag föreslår, plus minus ett halvt öre/kWh. Skillnaden är att en kompensation riktad direkt till de närboende faktiskt kan kompensera de som påverkas mest av vindkraften, vilket inte kan uppnås med en generell kompensation till kommunerna. Tvärtom riskerar den att öka motsättningarna inom kommunen eftersom merparten av stödet kommer att gå till de som inte direkt utsätts för störningarna. Det är därför viktigt att regeringen nu skyndsamt går vidare även med de andra förslagen i SOU:n "Värdet av vinden".

Erik Lundin